



**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Relació família escola. Una mirada respectuosa.

Francesca Mora Jaume

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2017-18

DNI de l'alumne: 41538335J

Treball tutelat per Dra. Maria Isabel Pomar Fiol
Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació

L'autor autoritza l'accés públic a aquest Treball de Fi de Grau.

Paraules clau del treball:

Relació família-escola, mirada sistèmica, educació respectuosa, canvi de mirada ...

Resum:

En el present treball s'ha abordat la problemàtica de la relació família-escola des d'una òptica sistèmica i ecològica, entenent que aquesta relació és un punt clau en el desenvolupament de l'infant escolaritzat. La metodologia utilitzada ha estat la investigació bibliogràfica i la reflexió sobre sa pròpia pràctica docent. De la investigació se n'ha extret la necessitat de que els docents dediquin esforços a la relació amb les famílies, s'ha establert que les famílies tenen un lloc primordial a l'educació dels seus fills i s'ha conclòs què, perquè l'infant pugui desenvolupar-se correctament cal establir-hi vincle i per establir aquest vincle es imprescindible establir-lo prèviament amb les famílies ja què els infants son part indissoluble d'aquestes. Per tant, en el treball es proposa que l'escola ha de posar en marxa tots els mecanismes que té al seu abast per que el vincle família escola funcioni, incloent els pares dins l'espai escolar, dins els temps del dia a dia i oferint-los moments d'intercanvi suficients i eficients. En base a això s'han desenvolupat 16 propostes concretes com a eines per al professorat per tal de treballar amb les famílies des de la coeducació, la cooperació, el no judici i el diàleg.

Abstract:

In this paper, the problem of family-school relationship has been addressed from a systemic and ecological perspective, understanding that this relationship is a key point in the development of school children. The methodology used was bibliographical research and reflection on the own teaching practice. The research concludes that is necessary for teachers to devote efforts to the relationship with families, it has been established that families have a primary place in the education of their children and the conclusion of the document is, in order to develop a child correctly, the necessity to establish a link. To establish this link, is essential to establish it previously with the families because the children are an indissoluble part of them. Therefore, in this paper, it is proposed that the school should put in place all the available mechanisms to achieve the family-school relationship, including parents in the school space, in daily time and offering them sufficient and efficient exchange moments. Based on this, this paper develops 16 specific proposals such as tools for teachers to work with families from coeducation, cooperation, non-judgmental and with a dialogue way

ÍNDIX

1. Introducció.....	p.1
1.1. Metodologia emprada.....	p.2
2. Objectius.....	p.3
3. Consideracions inicials.....	p.4
3.1. L'escola des del respecte.....	p.4
3.2. Família-escola, a importància de la relació.....	p.6
3.2.1. Família-escola, establint una relació.....	p.6
3.2.2. Família-escola, els sistemes i les seves interrelacions.....	p.7
3.2.3. Família-escola: comunicació, comunicació i comunicació.....	p.10
3.2.4. Família i escola: experiències concretes.....	p.13
3.2.4.1. Nidi d'infanzia de la comune di parma.....	p.13
3.2.4.2. Escola infantil els molins, Sencelles.....	p.14
4. Proposta per a la creació, manteniment i cura de la relació família-escola.....	p.16
4.1. Punts clau per a per facilitar una relació de respecte amb la família.....	p.17
4.1.1. Comunicació.....	p.17
4.1.1.1. Pel que fa a la comunicació escrita.....	p.17
4.1.1.2. Pel que fa a la comunicació oral.....	p.18
4.1.1.3. L'espai parla.....	p.19
4.1.1.4. El temps també comunica.....	p.19
4.1.2. La formació, reflexió i revisió personal.....	p.19
4.1.3. Treball en equip: reflexió i aprenentatge conjunt.....	p.20
4.2. Compendi de propostes per facilitar una relació de respecte amb la família.....	p.20
1. Escola oberta a les famílies.....	p.21
2. Moments compartits.....	p.22
3. Representació de la pertanyença.....	p.23
4. Espai per a les famílies.....	p.23
5. Documentació per a les famílies.....	p.24
6. Sistemes de comunicació escrita.....	p.25
7. Entrades i sortides relaxades.....	p.26
8. Trobades individuals.....	p.26
9. Trobades grupals.....	p.28
10. Trobades lúdiques.....	p.29
11. Xerrades, compartint coneixements.....	p.29
12. Juguem junts.....	p.30
13. Demanda de material.....	p.30
14. Comissions de feina.....	p.31
15. L'ús de l'espai escolar fora de l'horari.....	p.31
16. Període d'adaptació.....	p.32
5. Conclusions i reflexions finals.....	p.33
6. Referències bibliogràfiques.....	p.36

1. INTRODUCCIÓ

La relació-família escola és un fet intrínsec lligat a l'existència de d'institució escolar. La importància d'aquesta relació i la seva transcendència sempre ha estat objecte d'estudi.

Trobam una quantitat ingent de bibliografia que ens parla de la necessitat d'aquesta relació i de les garanties d'èxit escolar que ofereix. Aquest treball però no es centra en la relació obligada per a garantir l'èxit.

La relació de la que s'ocupa el present treball té com a nexa relacional l'infant, que apareix dicotomitzat com a fill i alumne. El punt comú però d'aquesta relació és el benestar de l'infant i el seu desenvolupament.

La recollida d'informació i reflexions que segueixen i la proposta que es desenvolupa s'encaminen a demostrar la rellevància de que aquesta relació esdevingui una relació sana per el benestar dels infants dins l'àmbit escolar.

El document es centra en el mestre, en la tasca que ha de fer, en el sistema de creences que te en vers la família i amb la necessitat de revisar-lo i replantejar-lo a la recerca d'una mirada de respecte i cooperació amb les famílies dels seus alumnes.

El tret diferencial de la proposta doncs és aquest focus en la mirada: les accions, intervencions o propostes concretes són i seran un reflex d'allò que el mestre pensa o creu. No seran mai fructífers els canvis superficials, les intervencions o propostes en sí son un eina de la que se'n pot fer un ús en pro de la relació o en contra, depenent del rerefons que l'acompanyen.

Amb el treball pretenc, per tant, en primer lloc, reafirmar la importància del vincle entre la família i l'escola. A continuació, descriure com hauria de ser un vincle sa i de quina o quines maneres es podria generar des de l'escola. Finalment aport un compendi de propostes concretes i aplicables que es centren en el canvi d'òptica i com aplicar-lo a l'escola. Les propostes en si estan fetes per ésser útils en l'ús dins aquesta mirada respectuosa i, alhora, volen ser instruments propiciadors del canvi, poden ser un eina per arribar a la nova mirada o una conseqüència d'aquesta.

1.1. Metodologia emprada

L'interès per aquest tema neix de la meva experiència professional. Per una banda les practiques del CFGS d'Educació Infantil realitzades a Parma, Emilia Romagna, Itàlia, hem permeteren connectar amb la pedagogia Reggiana i la importància que allà si donava a la inclusió de la família dins l'espai escolar com a part activa i implicada en els processos que allà es produeixen.

El treball, però, especialment es nodreix del meu pas per l'Escoleta Municipal d'Educació Infantil Els Molins de Sencelles on vaig treballar com a educadora infantil durant tres cursos. En el marc d'aquesta escola que treballa per ambients i des del qüestionament i l'evolució constant, vaig poder experimentar la relació amb les famílies, el seu enfocament sempre acollidor i la seva obertura i transparència. Allà vaig provar algunes de les propostes que aquí és desenvolupen, vaig treballar des de la prova assaig i vaig reflexionar sobre la meva praxis amb els pares i mares. Amb elles, amb les companyes, vaig participar de processos de recerca acció que ens portaven a refer i replantejar com actuàvem, pensàvem i treballàvem en relació a les famílies.

Es d'aquest procés de recerca acció d'on beu aquest treball. La metodologia utilitzada per la elaboració conjuga aquests espiral de canvi i millora amb les seves aportacions, la recerca de referents teòrics que construeixen un relat coherent i sustentat i, finalment, el treball de reflexió personal i anàlisi de la pròpia pràctica. Al mesclar les tres parts pretenia generar unes propostes innovadores passades per la meva òptica personal però amb el pes de l'experiència i el pensament col·lectiu i recolzades per unes bases teòriques que les sostenen i reafirmen.

2. OBJECTIUS

Elaborar un marc teòric que permeti la reflexió sobre la tasca del professorat envers les famílies, donant valor a la relació amb aquestes des d'una mirada buida de prejudicis i col·laborativa.

Generar un recull de propostes versàtils i accessibles per treballar amb les famílies de l'etapa d'educació infantil, entenent-les com a part del sistema escolar des d'una òptica respectuosa i lliure de judicis.

3. CONSIDERACIONS INICIALS

Amb aquestes consideracions inicials pretenc generar un marc teòric per recollir les bases que sostenen la necessitat de que el mestre cuidi la mirada que posa sobre les famílies dels infants que acompanya. Per a tal fet he dut a terme una recerca de referents teòrics que recolzen les idees que a continuació es desenvoluparan.

3.1. L'escola des del respecte

Hi ha molts de models d'escola, ara bé, la proposta que aquí es desenvolupa té cabuda dins el marc d'una escola que podem denominar respectuosa.

Escull aquesta denominació perquè consider que semànticament és la que més s'ajusta al concepte d'escola al que tinc intenció referir-me. El diccionari de L'Institut d'Estudis Catalans (2016) defineix respecte com “*Acció de considerar alguna cosa com quelcom que hom ha de tenir en compte.*” Per tant, a l'escola respectuosa es tenen en compte i es dona valor a tots els elements que la conformen.

Al preàmbul de la llei que actualment regeix l'educació a l'Estat Espanyol, la Llei Orgànica 8/2013, del 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa, tot i centrar-se en conceptes d'èxit, talent i qualitat, ens obri portes cap a una nova mirada de respecte dins l'escola, ja que es refereix a l'infant com centre del seu propi aprenentatge, on es treballa des de les necessitats individuals per oferir allò que cada persona necessita:

El alumnado es el centro y la razón de ser de la educación. El aprendizaje en la escuela debe ir dirigido a formar personas autónomas, críticas, con pensamiento propio. Todos los alumnos y alumnas tienen un sueño, todas las personas jóvenes tienen talento. [...] Por ello, todos y cada uno de los alumnos y alumnas serán objeto de una atención, en la búsqueda de desarrollo del talento, [...] Todos los estudiantes poseen talento, pero la naturaleza de este talento difiere entre ellos.

Apropant-nos més a la realitat concreta trobam el Currículum d'Educació infantil de les Illes Balears (Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària, i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.), aquest afina més la mirada atorgant als vincles mestra-alumne una importància educativa

En aquesta etapa, l'establiment de vincles d'afecte entre els infants i amb els adults és condició indispensable per afavorir l'aprenentatge. Les relacions empàtiques amb els infants (adequant el to de veu i el llenguatge gestual) i entre ells, l'atenció de les necessitats bàsiques vinculades a la seva seguretat física i afectiva i el clima acollidor i de diàleg, estimulador, de seguretat i respecte, permeten a l'infant confiar en les seves possibilitats i adquirir una imatge positiva de si mateix, alhora que contribueixen a l'adquisició de valors i a la prevenció i resolució de conflictes. La qualitat del procés d'ensenyament - aprenentatge a l'educació infantil passa per la qualitat de les relacions que s'hi estableixen.

Per tant, a l'escola actual, al marge de les opcions pedagògiques, hem de situar l'infant com a protagonista del seu propi procés d'aprenentatge.

En la tasca d'acompanyar aquest procés l'educador haurà de treballar el vincle amb el seu alumne sabedor de que la relació que establiran és un fort condicionant en l'aprenentatge i el desenvolupament de l'infant. Entenc doncs que aquestes són unes bases per treballar amb els alumnes des del respecte. El docent acompanyarà l'alumne a través de la relació que estableixen i aquesta haurà de ser sana, lliure de judicis, per tal que el procés sigui òptim.

Penny Ritscher (2013) desenvolupa aquesta idea d'escola que respecta des del concepte de "pedagogia del quotidià". Entenent aquesta quotidianitat com a moments educatius en tota la seva amplitud. La vida, el dia a dia, presenta en cada situació oportunitats d'aprenentatge i aquesta escola respectuosa, que dóna temps i espai, els posa en valor. Ritscher (2013, p.97) proposa un llistat d'idees que podríem agafar prestades com a indicadors de respecte.

Donar-se temps	Parlar menys, escoltar més
Fer menys per fer millor	Divertir-se escoltant
L'educació és en tots els moments	Provocar pensament
Programar per situacions	Problematitzar
Enriquir contextos	Un ambient pensat fa pensar
La paradoxa pedagògica de la informalitat programada	Discutint s'aprèn
Processos més que no pas productes	Aprendre a aprendre
Autonomia acompanyada	Saber jugar amb "res"
	Per belles (l'ull vol la seva part)

En aquesta escola que treballa des d'aquest respecte descrit, on establím vincles sans amb els infants cal adonar-se'n que la relació que hi generem ha de venir condicionada per les seves relacions prèvies, pels seus primers i principals entorns relacionals, M. C. Diez (2009, p.30) fa referència a com aquestes primeres experiències relacionals condicionaran a les que succeeixin a l'aula:

En la escuela el esfuerzo por dar lugar a los deseos de cada niño, por hacer sitio a cada identidad en crecimiento, por influir lo individual en la trama del grupo, producirá un nuevo vaivén des de lo de cada cual, hacia lo del colectivo, que esta vez será un núcleo algo mayor que el grupo familiar primero y que la familia extensa después. El niño se presenta en el grupo de experiencias, de saberes, de afectos, de deseos, de inseguridades, de vacíos... y necesita perentoriament sentirse dentro, sentirse con los otros, sentirse aceptado, incluido...

3.2. Família-escola, la importància de la relació

3.2.1. Família-escola, establint una relació

Per tant entenem que, per una banda, som conscients que l'infant entra a l'aula amb un bagatge personal previ, que prové d'una família. Per altra banda, hem establert que el vincle des del respecte és des d'on pretenem relacionar-nos i acompanyar als infants. En canvi, com ens relacionam amb les famílies?.

El treball amb elles és una part de les nostres obligacions com així ho recull la Llei Orgànica 8/2013, del 9 de desembre . A més, aquesta relació és cabdal per poder establir un vincle amb els infants i per tant, imprescindible pel desenvolupament d'aquests. Cal que cuidem també la connexió amb la família. Com a docents no podem controlar des d'on ens miren les famílies: judicis, crítiques... però sí podem i hem de decidir com les miram nosaltres.

La importància del respecte des del mestre cap a l'infant i el seu procés és una idea que, tot i no ser molt estesa, no és en absolut innovadora. En canvi el respecte des de l'escola als processos propis de la família no està tan present.

La idea de treballar amb la relació família-escola existeix des de fa varies dècades. Aquest intent de fomentar la participació es duia a terme des de les estructures formals del sistema escolar, generant consells escolars i d'altres associacions per tal de incloure la família a la comunitat, com fa palès el document "Las relaciones entre familia y escuela" fruit del XXIII encontro de Consells Escolars Autònomic i de l'Estat.

...el descontento con los resultados obtenidos se fue generalizando, ya que en la mayoría de los casos no se consiguió involucrar a la totalidad de las familias en las estructuras de participación ni se alcanzó una cooperación adecuada entre familia y escuela, quedando la participación paterna en un plano más formal que real aspecto que también ha sido puesto de manifiesto en el caso español (Consejo Escolar del Estado, 2014, p.8).

Per tant tenint en compte les conclusions del Consell Escolar de l'estat del 2014, parafrasejades pel document del XIII Encuentro de Consejos Escolares Autonómicos y del Estado (2016) ara mateix ens trobam amb la necessitat de generar noves maneres d'establir aquest relació. En el present treballa no ens centrem en aquestes noves maneres, de les que en trobem molta literatura y bones pràctiques aplicades, sinó que la recerca es situa en un nova manera de mirar la família des de l'escola.

L'anterior llei educativa, la Llei Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educació dicta: *“Las familias habrán de colaborar estrechamente y deberán comprometerse con el trabajo cotidiano de sus hijos y con la vida de los centros docentes”*. Trobam en l'anterior sentència un imperatiu clar, i com a tal una manca de respecte el procés que pugui viure la família a qui apel·la. En canvi l'actual llei, la Llei Orgánica 8/2013, del 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa, fa un canvi absolut de perspectiva:

La realidad familiar en general, y en particular en el ámbito de su relación con la educación, está experimentando profundos cambios. Son necesarios canales y hábitos que nos permitan restaurar el equilibrio y la fortaleza de las relaciones entre alumnos y alumnas, familias y escuelas. Las familias son las primeras responsables de la educación de sus hijos y por ello el sistema educativo tiene que contar con la familia y confiar en sus decisiones.

Al eliminar l'imperatiu i situar-los en el lloc de primers responsables obliga al mestre a relacionar-s'hi des d'un lloc diferent. D'aquest canvi legislatiu en podríem fer una lectura que permetés virar l'escola cap a una visió que podríem denominar sistèmica o ecològica, que desenvoluparem en el pròxim apartat.

3.2.2. Família-escola, els sistemes i les seves interrelacions

Pel que fa a la relació família-escola, el tema que ens ocupa, cal situar els dos elements i veure quina és la possible relació entre ells.

L'esser humà és en tant que és un ésser social, el zóon politikón del que ja parlava Aristòtil. U. Bronfembremer (1987, p.35.) ens diu *“[...] el desarrollo humano es producto de la interacción del organismo humano en desarrollo con su ambiente...”*

L'humà evoluciona des de l'estreta relació que genera amb altres humans, amb el seu context. L'infant doncs ve a l'escola com a part d'un sistema humà i a l'escola es desenvoluparà en

tant que aquesta esdevindrà un nou espai relacional. La teoria ecològica del desenvolupament humà de U. Bronfembremer (1987) en parla de:

- Els microsistemes: sistemes que influeixen directament a l'individu on les interaccions son directes. Per exemple en el cas d'un infant: la família, l'escola...
- El Mesosistema: Inclou les interrelacions entre els sistemes en els que la persona es desenvolupa. Per exemple en el cas d'un infant: la relació família-escola.
- L'exosistema: Són aquells entorns que no inclouen la persona en desenvolupament, però que l'afecten de totes maneres. Per exemple en el cas d'un infants: el treball del seu pare o mare.
- El macrosistema: És la cultura i la subcultura que envolta els altres sistemes

Per tant quan un infant arriba a la nostra aula passa a formar part del microsistema aula, a la vegada que ja forma part del seu microsistema família. Quan parlem de la relació família-escola parlem d'un mesosistema que com a tal afectarà als dos microsistemes. A més, no podem obviar la importància que tenen els microsistemes dels adults que envoltem a l'infant: la vida personal del mestra, la vida laboral del pare... en els que l'infant no tindrà una interacció directe però si en rebrà la informació, aquests exosistemes l'afectaran.

Com a mestres hem de ser conscients d'aquest equilibri d'interrelació entre els sistemes. Cal reconèixer la importància del mesosistema família-escola i, per altra banda, saber com afecten al microsistema de l'infant els exosistemes que l'envolten.

Per tant, el mestre ha d'acostar-se a la família sabedor que el mesosistema que representa aquesta relació influeix al desenvolupament de l'infant. Per altra banda, ha de ser conscient de la fidelitat que té l'infant cap a la seva família, fidelitat que cal respectar per tal de no generar un desequilibri en el seu desenvolupament. Finalment comprendre que la família és l'element més important en el desenvolupament de l'infant i que com a mestres l'hem de respectar i valorar com a tal, si no la relació es veuria afectada i com a conseqüència se'n ressentiria el desenvolupament de l'infant.

La pedagogia sistèmica beu en certa manera de la mateixa arrel, en tant que compren la importància dels sistemes i les seves interrelacions:

Así pues la pedagogía sistèmica es el arte de contextualizar y de enseñar desde una mirada amplia que nos permite ver la organización, la interacción de los elementos de la escuela y la estructura espacial que conforma, el lugar y funciones de cada uno de sus elementos, así como las pautas que conectan a la familia con los diferentes elementos de la escuela (Traveset, 2007, p.24)

Cada element del sistema té un lloc i cal reconèixer el lloc que ocupa perquè és des d'aquest que treballarà i afectarà al sistema.

Les relacions entre aquest element segons la pedagogia sistèmica tenen com a bases “*Los ordenes del amor*” (B. Hellinger, 2001) on es postulen tres premisses que expliquen el funcionament de les relacions i dels sistemes humans des d'una òptica fenomenològica:

- Primer ordre, la vinculació i el dret a la pertinència: Les persones tenen necessitat de sentir-se vinculades al sistema al que pertanyen i si algú és exclòs d'aquest sistema això pot tenir conseqüències.
- Segon ordre, l'equilibri entre el donar i el rebre: Entre totes les relacions hi ha una tendència a l'equilibri, encara que a vegades hi ha un desnivell normal entre aquest equilibri, és el cas dels pares i els fills o dels mestres i els alumnes.
- Tercer ordre, hi ha unes regles, unes lleis i unes jerarquies segons el temps: Qui du més temps en un sistema o qui hi té més responsabilitat té un pes més important.

Perellada (2008, p.2.) centra la mirada en la relació família escola i afirma que els pares son el principal sistema dels infants i que aquest ordre és inalterable.

[...] desde el punto de vista educativo, los padres están antes que los maestros, y este orden no lo podemos cambiar de ninguna manera puesto que al hacerlo transgrediríamos los límites que nos corresponden. Si discutimos este principio básico vamos a tener serias dificultades para encontrar puntos de encuentro. Esto es así incluso en los casos en los que se dan circunstancias desfavorables para el desarrollo de los hijos. No podemos cambiar a las familias, y tampoco las podemos sustituir

D'aquesta manera com a mestres hem d'acceptar la importància de la família i la necessitat de pertinença de l'infant a aquesta, ja que és un sistema anterior al sistema aula o sistema escola.

On queda doncs el nostre paper de docents? Nosaltres acompanyam als infants en un context concret que, així com està configurada la societat avui en dia, és un espai de relació i de desenvolupament de vital importància pels infants.

Com a mestres tenim coneixements pedagògics, didàctics... tenim un bagatge personal i una certa mirada i l'aportem a l'aula. Ara bé, quan ens relacionem amb les famílies haurem de tenir en compte aquesta mirada que elles tenen i aporten, el seu bagatge personal, i saber que, pel que fa a l'infant concret del que parlem, aquesta motxilla de la seva família és més transcendent que la que li posa l'escola.

Així, doncs haurem de dirigir-nos a la família des d'un lloc d'escolta i de compartir, de comunicació i de no imposició. Perellada (2008, p.6.) ens trasllada aquesta idea dient-nos que...

Todos los padres y madres del mundo quieren lo mejor para sus hijos, y por ellos hacen todo lo posible. Todos los maestros y maestras actuamos en la misma dirección con nuestros alumnos. No nos queda otra salida que acercarnos, mirarnos con respeto y aceptar, asentir tal y como decíamos, con aquello que nos toca hacer a cada cual, sin prejuicios, sin exigencias, sin culpabilidades cruzadas. Tan sólo desde el reconocimiento absoluto del otro, y desde el amor que funda lo humano, vamos a encontrar las vías para hacer de esta relación ente la familia y la escuela un lugar de encuentro que ha de dar numerosos frutos, puesto que entre nuestras manos está, en gran medida, el futuro de las nuevas generaciones.

3.2.3. Família-escola: Comunicació, comunicació i comunicació.

En la recerca d'aquesta trobada fructífera de la que parla Perellada els mestre hem de buscar facilitar la relació. Per aconseguir una relació cal trobar la manera d'acostar-se a la família amb la mirada posada en la relació, en el vincle, deixat l'ego, el jo que Hoyuelos, citat per Ferrer i Riera (2015, p.28) anomena "término relacionado"

...la educación nace de la capacidad de intercambio y de confrontación. Esto supone que en el proyecto no existe un único protagonista-centro, sino un sistema de relaciones descentradas formado por los niños y niñas, los trabajadores de la escuela, la familia y la sociedad. Así cualquier proceso que pretenda ser educativo entrará inevitablemente en esta red de relaciones interdependientes. Es hora de reivindicar las ideas de Bateson cuando afirma que son prioritarias las relaciones frente a los términos relacionados. (Hoyuelos, A. 1999, p.26)

La proposta de Hoyuelos és interessant en tant que entén que allò important per establir una relació és la relació en sí mateixa. Com a mestres portem una motxilla de vida i d'experiència, d'igual manera arriben les famílies a l'aula, si ens centrem en la motxilla, en tot allò que els envolta: pors, creences, ego... no podrem veure els punts de connexió que permetran establir una relació positiva pel desenvolupament del seu fill o filla, del nostre alumne.

En aquest marc seria bo com a mestres tenir, no només tota la informació sobre la ecologia humana i sobre la sistèmica exposada en els anteriors punts, sinó també calen estratègies per establir el vincle. En les relacions tot és comunicació, comunicam amb el gest, amb la mirada, amb l'ambient que preparam... i evidentment amb la paraula. Eines com la comunicació no violenta que proposa Rosenberg (2006) podrien facilitar els vincles sans. Aquest estil comunicatiu planteja la necessitat d'una escolta activa i una capacitat de identificar allò que ens passa. *“Cuando nos centramos en clarificar lo que observamos, sentimos y necesitamos, en lugar de dedicarnos a diagnosticar y juzgar, descubriremos cuán profunda es nuestra compasión.”* (Rosenberg. 2006. p. 36).

Caldria doncs que els docents aprofundissin en estratègies d'escolta i d'autoconeixement que els permetessin estar amb les famílies des d'un lloc més neutre, menys carregat de parcialitats i prejudicis. A la vegada que si poguessin profunditzar en el propi coneixement identificarien ràpidament emocions que els provoquen la relació amb certes famílies i col·locar-les de manera que no impedissin la relació.

Ferrer i Riera (2015, p.30.), en aquesta línia ens parles d'una mirada diferent cap a les famílies:

Algunos padres y madres se quejan de que los maestros con actitudes de “expertos” invaden su privacidad, dando consejos o criticándoles su forma de educar, sin embargo, hay que buscar una mirada respetuosa y empática hacia las familias, entendiendo que las circunstancias de algunos contextos familiares son sumamente complejas y difíciles. No se trata de que los maestros enseñen a los padres sino que les propicien una mirada de su hijo que sea complementaria, que los padres depositen su confianza en el centro, valorando y respetando su trabajo y puntos de vista.

De la Guardia (2007, p. 31-33) ens parla de tres diferents estils de relació o de comunicació família escola, per identificar aquell que volem mantenir i en els que no volem caure.

- MODEL DEL DOCENT COM A EXPERT: es refereix al mestre que a les interaccions amb les famílies deixa ben clar que ell és l'expert, el professional. En aquest cas la família pot reaccionar de dues maneres, pot passar que es limiti a escoltar i agafi una actitud de submissió desenvolupant sentiments d'inseguretat i d'incompetència, causant finalment que la família s'allunyi de la mestra i de l'escola. L'altre escenari que podem trobar és que la família cregui que el professorat és l'únic responsable de l'educació dels seus fills per tant fiscalitzin que això sigui així. Aquest no és un model col·laboratiu ni participatiu, és unidireccional, de mestres a família.

- MODEL DEL DOCENT COM A ASSESSOR CONSELLER: La mestra assessorar a les famílies sobre tècniques i mètodes per aplicar a casa, la funció dels pares i mares és doncs receptiva. Hi ha el perill de que no es tinguin en compte la diversitat de les famílies. Pot passar que les famílies per diversos motius no puguin complir el que els docents els han recomanat, es possible que les famílies rebutgin les recomanacions dels mestres... Tot i això, el fet que sentin que els mestres compten amb ells fa que es mostrin més oberts i receptius. En aquest cas la comunicació també només és en un sentit, de l'escola cap a la família.

- MODEL DEL DOCENT COM A COEDUCADOR: Aquest model és el que més pot implicar les famílies en el centre ja que es basa en el respecte mutu i en l'intercanvi d'informació entre la família i l'escola. L'educador també assessora però sap que la seva tasca ha de ser compartida. Totes dues parts són igualment responsables de la seva tasca amb les criatures. En aquest cas les intervencions són adaptades a cada família, atenent a la seva diversitat. S'entén a les famílies com a coeducadores i com a tals s'entén que són importants, s'entra en una relació igualitària on cada part pot aportar coneixements diferents però alhora complementaris.

Evidentment el present treball es centra en el tercer model "El docent com a coeducador" on la mestra no es sent en possessió de la veritat, sinó que ofereix la seva visió a la família, on la mestra escolta a la família amb interès i sense prejudicis i on entre tots construeixen una relació encaminada cap a l'objectiu comú: el benestar de l'infant.

3.2.4. Família-escola. Experiències concretes

3.2.4.1. Nidi d'infanzia del Comune di Parma

L'any 2013 vaig tenir l'oportunitat de cursar les pràctiques del CFGS d'Educació Infantil al Nido D'Infanzia Pifferaio Magico de la ciutat de Parma a l'Emilia Romagna, Italia. Les escoles infantils (nido) que pertanyen a aquest ajuntament treballen en base a la coneguda pedagogia Reggiana. Allà vaig poder observar la tasca que es feia per cuidar el vincle entre el nido i les famílies. A continuació hem dispost a enumerar un seguit d'intervencions dutes a terme durant els tres mesos que vaig poder estar al centre:

- Espai per estar: Durant un dels nombrosos moments de discussió pedagògica una educadora va compartir que havia observat que les famílies restaven poca estona al centre a l'hora de sortida. Per solucionar això, per tal que les famílies es sentissin l'espai com a seu, situaren al jardí anterior de l'escola (on no tenien accés els infants durant l'horari escolar) una pèrgola de fusta amb bancs i taula per tal que les famílies poguessin quedar allà berenant i fent xarxa entre ells. Aquesta iniciativa deia molt clarament "famílies aquí sou ben vingudes, sentiu-vos a gust, relaxau-vos".
- La documentació, compartir l'experiència educativa amb un llenguatge planer que arriba a tothom però amb una profunditat pedagògica que posa en valor la quotidianitat de les vivències dels infants com a moments valuosíssims d'aprenentatge. Documentaven, generalment, mitjançant plafons (a vegades llibres/quaderns) acompanyats de fotos i textos que alternaven reflexions pedagògiques, descripcions i transcripcions de converses. Documentar i a més fer-ho així ajuda a connectar a les famílies amb allò que es fa quan elles no hi són, els ajuda a sentir-se'n participants.
- Tallers amb famílies. Bimensualment cercaven un pretext per reunir a les famílies que els vengés de gust amb la idea de generar un material per l'escola o cuidar algun espai. L'objectiu real era cuidar la relació entre la família i l'escola, amb la proposta la família entenia més el projecte i se'l feia seu alhora que s'enfortia el vincle amb les mestres dels seus fills i filles.

La mirada del centre estava centrada en l'acollida activa, les educadores i la coordinadora pedagògica treballaven per que el vincle fos positiu. Treballaven generant propostes i

treballaven reflexionant entre elles sobre des d'on estar amb les famílies, no hi havia un sistema d'actuació estàtic sinó un dubte constant en pro de la millora.

3.2.4.2. Escola d'educació infantil Els Molins

A l'escolta Els Molins, on vaig poder treballar de l'any 2014 fins l'any 2016, l'equip educatiu prestàvem una especial atenció a la relació amb les famílies des de l'òptica de la reflexió constant i la recerca-acció.

A continuació enumeraré algunes de les propostes o intervencions que contribuïen a la comunicació i relació amb les famílies. Abans però vull deixar clar que el tret diferencial no són en si les propostes sinó la mirada que es posa sobre les famílies, les accions concretes són reflexos o símptomes d'aquesta concepció de les famílies dins l'espai escolar:

- Escola oberta: Les mares i pares poden entrar a l'escola en qualsevol moment, és un espai obert, que no amaga, que convida. Evidentment hi ha unes directrius, unes maneres d'estar a l'espai per tal que el funcionament del centre no s'alteri.
- Espai adaptat als adults: L'espai de l'escola està pensat pels infants, però també per a les acompanyants i per a les mares i pares. Aquest darrers disposen de seient còmodes a altura d'adult repartits pel centre (que comparteixen amb les acompanyants), un sofà a l'entrada per esperar, alletar, descansar..., una sala pensada per estar tranquil (amb infusions, butaques...) on es realitzen tutories i que està a disposició dels pares si ho necessiten...
- Trobades lúdiques: moments de trobada entre famílies i educadors que pretenen simplement enfortir el vincle, conèixer-se de manera distesa i compartir moments.
- Xerrades: Xerrades de caire pedagògic, impartides per la pedagoga, centrades en temàtiques que havien sortit de l'interès de les famílies.
- Documentació: Compartir el que succeeix als infants, compartir les vivències individuals d'una nina o un nin, les vivències del grup amb les famílies i fer-ho de manera atractiva, planera i professional, mitjançant les històries de vida.
- Formació sistèmica: Actualment l'equip està realitzant una formació amb una pedagoga sistèmica que, entre altres els ajuda a re-enfocar la mirada cap a les famílies.

- Treball personal i de grup: L'equip de gestió promou sempre formacions que facilitin el treball de creixement personal. Així mateix, cerca estratègies i professionals que puguin ajudar a la relació i bon funcionament de l'equip docent. Aquests dos temes estan estretament lligats en la capacitat de gestió de la relació família-escola que tenen les professionals que treballen al centre.
- Oferta d'orientació pedagògica i terapèutica: Les famílies, si ho desitgen poden realitzar consultes o mantenir una xerrada amb la pedagoga del centre o amb una treballadora que es terapeuta gestalt, oferint-les-hi així totes les eines que tenim al nostre abast i compartint-les amb elles.
- Entrades i sortides relaxades: No hi ha un horari estricta d'entrada ni de sortida, l'espai està obert. Aquest fet facilita la comunicació diària, el feedback i la xerradeta informal que esdevé un vincle de confiança.
- Jornades de feina: Una escola necessita en millora continua, necessita manteniment, treball per generar nous espais... aquestes ocasions s'usen per convidar a les famílies a participar de la creació del lloc on els seus fills i filles passen entre dues i vuit hores diàries, fent-se aquell espai més seu i, per tant, més dels seus fills
- Comissions mixtes de feina: aquest darrer any les jornades de feina han evolucionat a un sistema més participatiu, les comissions on cada adult que li ve de gust, sense expectativa per part de l'equip docent, pot apuntar-se i participar de l'organització i duïta a terme de certes tasques de l'escoleta (jardí, festes, cosir i manteniment).

Les reflexions a les que hem conduïen la recerca del marc teòric sumat a les experiències personals anunciades és d'on deriven les propostes d'intervenció del punt que continua.

4. PROPOSTA PER A LA CREACIÓ, MANTENIMENT I CURA DE LA RELACIÓ FAMÍLIA ESCOLA

La relació família-escola és un eix importantíssim dins el sistema escolar, com ha quedat palès en el punt anterior. I és així, en aquest ordre, primer família i després escola, perquè aquest és l'ordre natural, l'ordre cronològic. L'infant conviu uns primers mesos o anys dins el context família, desenvolupant-se, aprenent i socialitzant-se fora del marc escolar. En cert moment l'escola apareix a la seva vida i es converteix en un espai de gran rellevància en tots els aspectes. La importància de l'espai escola és tal degut a la quantitat d'hores que els infants hi estan i evidentment, a la rellevància que té la institució en la societat actual.

En aquesta relació que s'establirà entre el sistema família i el sistema escola hi ha l'objectiu comú del desenvolupament i el benestar de l'infant, entenent sempre que parlem de sistemes no patològics. Per tant és una relació amb possibilitats d'èxit en tant que comparteixen objectiu. Ara bé pot ser que no comparteixin valors, pràctiques, mirades...

El present treball parteix de la premissa que com a docents no podem ni hem de modificar a les famílies dels infants de la nostra aula. Cada família posa una càrrega sobre a l'escola, té un bagatge personal, unes creences envers a la institució i als mestres... nosaltres podem conèixer més o menys la complexitat que entranya cada grup familiar i actuar en conseqüència, però no hem d'intentar modificar-lo. Pretenem compartir no modelar.

La relació família-escola en base a la que desenvoluparé la proposta següent es centra en la mirada de "coeducació" (de la Guardia, 2007), per tant pretén una relació bidireccional on ambdues parts aportin en pro del vincle i dels objectius comuns.

Aleshores, com a mestres podríem esperar que les famílies posin de la seva part per arribar a establir aquesta relació, seria desitjable, però sovint infructuós, no podem esperar que succeeixi espontàniament. Els pares i les mares no tenen el perquè comprendre la importància de la relació, ni saber els termes en que seria bo que és donés. Nosaltres, en canvi, tenim l'obligació professional de saber-ho i posar-ho en pràctica.

Per tant, la proposta que sorgeix del treball pretén analitzar la tasca del docent i oferir eines perquè sigui fructífera en el seu resultat.

Les propostes, en sí, que es troben aquí desenvolupades són mers instruments, eines, com qualsevol altres que per si soles no seran efectives. Cal entendre-les com a indicadors o com a fruit d'un canvi de mirada profund. Si el canvi es dóna les propostes sorgiran per si soles. De fet, qualsevol de les propostes que estan en pràctica a qual sia escola són susceptibles a petites però profundes modificacions per tal de poder-se incloure en el paradigma que descriu aquest treball.

Ara bé, en el camí del canvi és bo, ahora que es fa una tasca profunda de reflexió, tenir eines més o menys estructurades per posar en pràctica i facilitar el trànsit d'una visió a una altra.

4.1. Punts clau per a per facilitar una relació de respecte amb la família

Per tal que les propostes que he desenvolupat tinguin sentit i es duguin a terme en coherència cal establir alguns eixos que assenten les bases per treballar des del respecte amb les famílies.

4.1.1. Comunicació

La comunicació és l'eina bàsica relacional. Tot allò que feim en pro o en contra d'establir vincle es comunicació, tot el que envolta aquests fets també és comunicació, hi hem de posar mirada.

4.1.1.1. Pel que fa a la comunicació escrita

Les circulars, notes d'agenda, informes, qüestionaris... són eines molt útils pel traspàs d'informació. En general és una comunicació unidireccional: l'escola informa a la família d'alguna cosa, però tot i així té certa cabuda dins el paradigma del que parlam.

La utilitat d'aquesta eina, per mi, recau en que facilita que les famílies disposin de la informació bàsica i les comunicacions orals es centrin en establir vincles i no en donar llistes de material, informació d'horaris...

És important usar-les només per donar informació clara i concisa que eviti les interpretacions. A més, degut a la diversitat familiar present a les aules caldrà assegurar-nos que aquesta informació es compren i cercar la manera de que arribi a la totalitat d'elles.

La informació important és bo que s'ofereixi amb el màxim de vies possibles: per escrit, en reunions de grup, repassar-la a les tutories... per tal que a cada família li arribi i ho entengui amb el mitjà que li sigui més fàcil.

També és important fixar-nos en la manera que feim arribar aquests documents a les famílies, ens assegurem que ho reben? li passam la responsabilitat a l'infant?

Quan ens comunicam per escrit és fàcil revisar i assegurar-se de que allò que escrivim és allò que volem transmetre: cuidar la redacció i el llenguatge. Recordar sempre que el missatge arriba o no depenent de la forma que li donam.

4.1.1.2. Pel que fa a la comunicació oral

Els moments relacionals amb els pares poden ser formals i predissenyats (reunions, entrevistes, tutories...) o informals i improvisats (feed-backs diaris, "xerradetes" en el marc d'una festa o berenada...). Tots aquests moments s'han de contemplar com a part important de la creació, manteniment i cura d'aquest vincle essencial dins el sistema escolar.

A l'hora de comunicar-nos és important ésser conscient de tots els matisos que treballen dins l'acte comunicatiu i intentar cuidar-los. Ara bé això no ha de representar una situació estressant o limitadora, cal donar-li la justa importància i posar-hi consciència. La comunicació perquè flueixi ha de ser relaxada i autèntica.

La comunicació oral serà la estratègia principal de relació amb les famílies, aquesta comunicació té dues parts importants que són indissolubles: l'expressió verbal i la no verbal. Cal posar cura amb les dues per tal que el missatge que pretenem dir com a emissor i el que rep el receptor sigui el mateix.

Així com ho diem diu tant del missatge com el missatge en si. Que el missatge sigui entès dependrà de les paraules que utilitzem, el to, la proxèmica... aquest arriba, no arriba o arriba distorsionat en relació a tot el context comunicatiu.

A l'hora d'establir una situació comunicativa oral caldrà saber parlar i saber escoltar.

4.1.1.3. L'espai parla

Quan tenim a la nostra disposició un espai i podem decidir quins elements hi posam i com ho feim hem de ser conscients de com aquestes decisions comuniquen: l'elecció i distribució del mobles, el colors, la decoració, la llum que hi ha, les olors que s'hi respiren, els sorolls que s'hi senten.... Tots aquests elements donen una informació més o menys conscient a les persones que transiten per aquest espai.

Si el nostre objectiu és que les famílies es sentin acollides cal que pensem l'entorn per tal que comuniqui això.

La pedagogia Reggiana és mestra en aquest aspecte. Hoyuelos citat per Riera (2005) ens parla de la importància que donava Malaguzzi a aquesta idea, a Reggio contemplaven la comunicació de l'espai des de la pròpia arquitectura de l'edifici escolar *“Una escuela que, a través de su diseño arquitectónico, de sus equipamientos y ambientación albergue los derechos de los niños, de los trabajadores y de los padres”* (Riera, 2005, p.1)

Nosaltres, en general, no podem influir en el disseny de l'edifici escolar, tot i saber que l'arquitectura, en si, ja comunica. Però podem treballar amb els elements que tenim per tal de generar un espai acollidor on també tinguin cabuda els pares.

4.1.1.4. El temps també comunica

Un espai relaxant, que convida a estar tranquil, una comunicació empàtica i una escolta activa i tot això dins un marc temporal. A l'escola anem amb presses, al cap i a la fi som treballadors i tenim un horari i una vida personal.

El temps de treball sense infants és sovint massa escàs i en general no en resta per reflexionar sobre la relació família-escola. Ens guardam un temps poc flexible i breu per reunir-nos amb les famílies, sovint amb pressa i amb l'objectiu de comunicar alguna cosa, sense deixar lloc per l'escolta, el fluir i el plaer de compartir.

Hem de reorganitzar el temps escolar per que contempli la família també: entrades i sortides, tutories, reunions, moments de reflexió envers a la qüestió... tots aquest temps s'han de conjugar amb els altres, entenent-los com una necessitat real que no pot relegar-se.

4.1.2. La formació, reflexió i revisió personal.

No és possible el canvi sense acció. Des de la immobilitat no hi ha canvi possible, des de l'obligació jeràrquica o la imposició del companys no hi ha canvi (hi ha emmascarament), només hi ha canvi des de la decisió personal de canviar. Aquesta parteix de la formació en el sentit més ampli: lectura, cursos, discussions i debats...

Pel que fa al tema del treball, davant una situació que no funciona i no és eficient, com ha quedat palès a les consideracions prèvies, allò habitual és que es generin incomoditats.

Aquestes incomoditats haurien de ser el “cuquet” que motivés cap a la recerca de noves maneres de fer pròpies o manllevades.

Quan repetim patrons d’altres professionals hem de estar molt atents, fàcilment si no hem interioritzat la importància del tema, en aquest cas la relació de respecte família-escola, les nostres actuacions seran diferents però el paradigma i el rerefons no hauran canviat, per tant els resultats seran els mateixos.

No queda més remei doncs que cercar maneres de formar-se, nodrint-se d’aquesta societat de la informació que ens ofereix milers d’opcions per arribar a noves idees. Alhora, és important que de manera individual i grupal fem anàlisi de la pròpia pràctica en pro d’una millora constant.

4.1.3. Treball en equip: reflexió i aprenentatge conjunt.

En aquest document no només m’he centrat en la tasca d’equip, també he focalitzat la mirada en la tasca individual que pot dur a terme un docent. Ho he fet intencionadament. Que l’equip amb el que es treballa no pretengui fer canvis, no té el perquè ser una excusa per a la inacció, la majoria d’idees i propostes poden dur-se a terme, amb més o menys adaptacions, des de la individualitat de l’aula.

Ara bé, un canvi a nivell de claustre serà sempre més efectiu, fructífer i agraït. El treball en equip permet, alhora que més eficiència, una reflexió i revisió molt més rica. La mirada conjunta suma i construeix propostes més potents i més ajustades, a més, afavoreix l’avaluació i el canvi.

Si la tasca de mirar i acompanyar a les famílies de manera més respectuosa és una decisió de claustre els resultats seran més eficaços. Les famílies més fàcilment es podran sentir part del centre i les propostes podran ser més en quantitat i qualitat.

4.2. Compendi de propostes per facilitar una relació de respecte amb la família

Totes les propostes que s’expliquen a continuació s’emmarquen dins el paradigma d’escola respectuosa ja descrit i tenen en compte els punts claus desenvolupats anteriorment.

Totes elles estan desenvolupades expressament per aquest treball tot hi beure de les experiències personals, la lectura i la discussió amb companys i companyes de professió. La majoria d'elles han estat ja posades en pràctica en les meves experiències professionals, amb certs matisos. Són propostes obertes que pretenen poder-se adaptar a diversitat d'escoles i aules.

1. ESCOLA OBERTA A LES FAMÍLIES

Les famílies són part indissoluble de l'escola, per això han de tenir el dret d'ésser-hi presents. L'opció que plantejo és oferir una escola oberta on les famílies se sentin en llibertat per entrar i restar-hi un temps.

Per fer això cal:

- Sentir-se còmode en la pròpia praxis educativa i estar obert a ser observats i discutits.
- Crear un espai acollidor on vingui de gust estar.
- Generar un marc on això sigui possible, és a dir, tenir clares les normes de convivència dins l'espai per tal de poder-les compartir amb les famílies.

A una escola oberta a les famílies hem de dissenyar l'espai tenint-les en compte. Cal que si sentin còmodes i acollides. Per això hem de disposar un seguit d'elements per tal de facilitar-los l'estada:

- Disposar de cadires, butaques... distribuïdes per l'ambient a llocs on considerem que el familiar es sentiria a gust. És important també observar el camp de visió que tindrà i a la vegada evitar que limitin o entrebanquin el moviment o les possibles propostes.
- Oferir un espai on deixar la jaqueta, la bossa, la motxilla... un simple penjador o estanteria fora de l'abast dels nins i nines. Si els oferim quedar-se amb nosaltres els hem de possibilitar estar còmodes.

Fer palès les normés de convivència és útil a l'hora d'evitar conflicte i interferències, seria bo tenir un document on s'expliqui aquestes normes i la manera d'estar a l'espai. Les normes no són immutables, poden revisar-se i ésser discutides però cal assentar unes bases per a la bona convivència.

És important redactar-les de manera que convidin a quedar-se, a complir-les, que s'entenguin i es comprengui, en certa manera, el per què d'elles.

Pot ésser interessant compartir-les i discutir-les amb les famílies en una reunió o trobada inicial. A més, tenir-les a la vista facilitarà que les famílies les tinguin en compte.

Per mi unes normes bàsiques podrien ser:

- Gaudiu d'observar els vostres fills/es i els seus companys. Busqueu un lloc on seure, on us sentiu còmodes, i des d'allà mirau, escoltau, percebeu la importància de tot allò que fan. Seria bo que estessiu estàtics la major part del temps, si vos heu de moure feu-ho amb discreció, el joc i la tasca dels infants és important i fràgil, intentem no destorbar-lo ni interferir.
- El joc dels infants, el seu treball, és dels infants. Vos proposam que l'observeu sense intervenir. Si vos conviden a jugar intentam fer-ho sempre com a seguidors, oients, receptors... mai com a líders, sense proposar, de seguida que poguem ens retiram i retornam al nostre punt d'observació.
- Relaxa't has vingut a passar-ho bé. Les intervencions les faran les acompanyants, les mestres, ja que són el referent per als infants en aquest espai, coneixen el seu bagatge i la seva situació. Tu ets el referent del teu fill, acompanya'l si ho necessita però recorda que potser no ho ets per els altres infants.

Aquesta pràctica, com qualsevol altre, pot presentar conflictes, la por a aquests conflictes puntuals amb certes famílies no ens hauria de limitar. Si apareixen caldrà gestionar-los en la dimensió concreta de cada cas.

2. MOMENTS COMPARTITS

A part de poder estar a l'espai com a observadors les famílies han de poder oferir, mostrar, compartir les seves capacitats, les seves històries, les seves famílies...

Si es senten part de la vida escolar fàcilment voldran compartir alguna cosa, si no és així tenir l'opció de fer-ho o ésser apel·lats, per part dels mestres o per part dels seus fills per anar-hi (com a experts, a presentar un germà, a tocar un instrument...) pot ésser benvingut.

Qualsevol ocasió és bona, no cal estipular un dia o un moment perquè passin totes les famílies. La convidada hauria de ser explícita, feta al gran grup i dependent de la situació, fluïnt amb la vida quotidiana de l'espai, convidar explícitament a algú.

Consider que és millor opció no crear un dia especial "del protagonista" o de l'aniversari en que es generaria una obligació d'assistència i fàcilment un judici ("no ha vingut", "el que ha

fet no era interessant pels infants”...). Si ho feim des de la naturalitat del dia a dia, a través de les necessitats o ganes del moment, sortirà d’un interès genuí i es viurà amb més plaer, sense obligació.

En general, quan es fa des de aquesta quotidianitat no venen totes les famílies. Si aquest fet representés un problema per algun infant podríem compartir-ho amb la seva família. Si oferim l’ocasió d’expressar-se podran fer-nos saber les seves pors, dificultats o reticències i posar-hi una solució ajustada.

Tant aquesta proposta com l’anterior són extensibles a altres membres de la família.

3. REPRESENTACIÓ DE LA PERTANYENÇA

Aquesta proposta és en si poc tangible. L’espai parla, conta una història. Les coses que l’habiten ens parlen dels seus habitants. Si l’escola és un lloc també per a les famílies aquestes hi han de tenir una presència simbòlica.

Els mestres són presents a l’espai escolar, hi ha la seva empremta arreu: fotografies, la distribució del material i decoració... Els infants són omnipresents a l’espai escolar: documentació fotografies, produccions, els seus jocs, les seves robes, els seus noms... Els pares són invisibles. Per que formin part de l’imaginari escolar cal visibilitzar-los.

Cada escola, cada curs tindrà unes possibilitats o necessitats en aquest sentit. Allò que propòs es situar algun element representatiu de les famílies: un espai a la paret que parli d’elles, un quadre, una frase, una estanteria perquè cada família dipositi un objecte que la representa, una arbre amb els noms, una recull de fotos de famílies dins l’espai escolar, un llibre d’anotacions compartides... Un o varis elements senzills, estètics i cuidats, situats en un espai rellevant (per exemple l’entrada) que crear-lo no representi estrès ni judicis per a ningú.

El espacio escolar es depositario del imaginario colectivo y traductor de dimensiones simbólicas y pedagógicas: el espacio exige determinadas formas de comportamiento y tiene influencia en la percepción y representación que las personas hacen de él, tanto del punto de vista de la percepción material como simbólica. (Abad, 2005, p. 5)

4. ESPAI PER A LES FAMÍLIES

Sempre que l’organització espacial ho permeti. Es podria habilitar un espai per a les famílies.

Un petit traster rehabilitat, un despatx buit, un racó del *hall*... que preparem, cuidem i decorem per a tal fi. Si poden disposar cadires o butaques, una taula, tes, cafès, aigua... Ha de ser un espai acollidor, relaxant, fora de la vista dels infants.

L'objectiu és de nou fer-les visibles i fer-les sentir a casa. L'espai es podrà usar (si es prou privat) per fer tutories, per a que es trobin les famílies, per a que un pare o mare hi treballi o hi llegeixi durant el període d'adaptació, per alletar un nadó...

5. DOCUMENTACIÓ PER A LES FAMÍLIES

Documentar és una manera de compartir les vivències de la quotidianitat de l'escola, de donar importància als moments d'aprenentatge, de joc i de desenvolupament que es produeixen en el si de l'aula o l'espai escolar.

Quan documentem per a les famílies compartim aquest dia a dia, explicam el nostre projecte educatiu, donam valor a les accions dels seus fills i filles, en definitiva, els feim partícips dels moments que succeeixen lluny de la seva mirada i presència.

La documentació el ajuda a <<ser part>> de l'experiència dels fills, a sentir-se compromesos i a crear experiències comunes. I també és un estímul per interessar-se pel que succeeix durant el temps d'escola, més enllà de l'habitual pregunta *què ha menjat el meu fill?*

A través de la lectura i la reflexió sobre la documentació, els pares s'introdueixen en un nivell més elevat de coneixement, que els ajuda a canviar d'opinions i d'expectatives. (Gallardini i Iozzelli, 2010, p.15).

Per compartir amb les famílies aquests petits moments quotidians transcendentals hi ha multitud d'opcions. Documentar no és una tasca fàcil, requereix de temps, reflexió, recollida, selecció...però és fructífer en molts sentits, també en la millora del vincle família-escola.

De totes les opcions que tenim per a documentar per a pares proposo:

- Les seqüències que a l'EEI Els Molins anomenàvem "Històries de vida": Recull d'una seqüència fotogràfica que capta un moment concret del joc o del dia de l'infant. Aquesta seqüència s'acompanya d'una contextualització, un text descriptiu de l'acció en si i tota la seva transcendència i una reflexió de la implicació pedagògica del moment captat. El procés de creació d'aquesta història hauria de ser un moment de reflexió compartida i debat entre l'equip

de manera que allò que finalment oferim a les famílies sigui fruit d'un treball pensat i contrastat. Amb el compartir les històries de vida, les dels seus fills o filles i les dels altre infants generem un relat ric i ple de matisos de l'escola.

- Àlbums d'espai. Són reculls de fotografies i seqüències fotogràfiques acompanyats de descripcions i reflexions pedagògiques que tenen en comú un espai concret de l'escola i una temàtica. L'àlbum es situa en el mateix espai on s'han captat les fotografies que conté. D'aquesta manera queda relatat allò que succeeix en cada lloc, com si viu, que si fa, que hi passa, que si aprèn...

6. SISTEMES DE COMUNICACIÓ ESCRITA

Tot allò que ens deixi de robar temps a la comunicació que facilita el vincle és benvingut.

En els feedbacks diaris usam molt de temps per donar informació que no aporta a la relació. Molta d'aquesta informació es pot compartir per altres mitjans, com l'agenda o quadern de comunicació. L'agenda és una eina delicada, la informació i la reflexió s'han de compartir cara a cara sempre que sigui possible. Ara bé, pels detalls com la higiene o l'alimentació, en el cas de les escoles 0-3, o per la comunicació amb famílies que no veus pot esser una opció eficient. En els segon cas, el de les famílies amb qui no ens trobam a diari, apostaria per l'ús d'un quadern llis, desestructurat on puguem parlar sense pautes ni espais delimitats.

És important ser objectiu amb les explicacions i curós amb el llenguatge. Cal parar esment a l'escriptura, la redacció... fixar-nos en el missatge que rebrà el receptor.

En un altre àmbit, les circulars han de cuidar igualment el llenguatge i la forma. És important que siguin concises però suficientment explicades. Com a mestres hem d'assegurar-nos de que les circular arriben a les famílies i de que les comprenen, pens que aquesta responsabilitat mai ha de caure en l'infant. Una opció és donar-les en mà, l'altra, si això resulta complicat, és habilitar un espai visible on es disposin (casiller, corda amb pinces...). Caldrà disposar d'una circular per família amb el nom de l'infant per així comprovar quines famílies no l'han recollida i fer-les-hi arribar. Igualment hauríem de tenir-ne una còpia exposada a un lloc visible i de pas.

7. ENTRADES I SORTIDES RELAXADES

Les entrades i sortides relaxades s'han popularitzat molt aquests darrers anys. S'ofereix a les famílies un marge més ampli d'arribada i de recollida dels seus fills, més o menys mitja hora.

Aquesta proposta pot fer-se així o bé, si l'organització del temps ho permet, com pot ésser en el cas d'una escola 0-3, ampliar aquesta franja i deixar a les famílies arribar amb calma seguint el ritme del seu dia. Per fer-ho d'aquesta manera cal informar-les bé de l'organització horària del centre per tal que sabin si arribaran abans o després de cert moment o proposta.

Sigui com sigui les entrades i sortides relaxades permeten una reducció de les aglomeracions de pares. Aquests poden arribar sense estrès, col·locar o recollir les pertinences dels infants, recollir alguna circular, acomiadar-se o retrobar-se en calma... A més, faciliten la conversa distesa diària entra la mestra i el pare, mare o altre familiar que acompanya o recull l'infant.

Aquest són moments privilegiats de vincle on es comparteix la quotidianitat del dia i s'enllaça la vida escolar amb la familiar. Es converteix en una situació no institucionalitzada com la que podria esdevenir quan recollim a l'infant de casa d'un familiar, sempre sense obviar el caire professional que requereix.

8. TROBADES INDIVIDUALS

Les trobades, entrevistes, reunions, converses amb una família són un espai realment privilegiat. Ens dona l'oportunitat de conèixer-nos, aprofundir, crear vincle...

Hi ha dos tipus de trobades molt diferenciades, la inicial i la resta.

Pel que fa a l'inicial és un moment clau, preciós, on coneixes una nova família i ells et coneixen a tu. Aquí neix un vincle i com a moment de naixement s'ha de tractar amb cura i respecte. El mestre necessita conèixer els progenitors del seu nou alumne i tenir una informació base sobre l'infant. La família necessita conèixer qui acompanyarà el seu fill: com és, com parla, com es mou, què pensa, què fa a l'aula... pot ser una recollida d'informació perceptiva més que d'informació concreta, sempre i quant la família estigui ben informada del funcionament del centre. Per tal d'aconseguir una trobada inicial on es generi vincle caldria que les famílies tinguessin prèviament tota la informació de gestió i organització.

Com a mestres, aquí, entre en joc la nostra capacitat d'escolta activa. És important no ser abassegadors amb les preguntes, deixar fluir la conversa. Preguntarem quan quelcom ens generi interès, quan la conversa es bloquegi per facilitar-la o bé quan necessitem alguna informació que no se'ns ofereix. La intimitat de la família no és pot transgredir, són lliures de compartir allò que desitgin.

Pel que fa a les trobades individuals en general cal tenir en compte els següents paràmetres:

- Temps: planificar un temps suficient per poder establir una conversa enriquidora.
- Preparar-la amb cura: En aquest punt se'ns planteja la necessitat o no de dur un guio, o unes preguntes a omplir. Especialment el dubte apareix en les trobades inicials. Preparar aquest moment no implica necessàriament encorsetar-lo i convertir-lo en una entrevista de pregunta resposta que nosaltres dirigirem. Preparar-lo implica tenir clar la informació prèvia de la que disposam (qüestionaris omplerts, documentació recollida de l'observació de l'infant, converses amb les companyes sobre quelcom que els influeixi...) i quin és l'objectiu d'aquesta trobada. Preparar-la implica també cuidar el temps, l'espai i el llenguatge que usarem.
- Espai: Preparar l'espai per a les tutories és un aspecte clau. Ha de ser un espai acollidor, que convidi a parlar, a compartir. Cal evitar tot allò que jerarquitzï o intimidi. Un despatx és un lloc poc adequat, una taula separant les dues o tres cadires limita la comunicació no verbal i en transporta a situacions poc còmodes (visita al metge, a un advocat, converses amb el cap...). L'espai per pares o l'aula poden esdevenir un bon lloc. Podem col·locar unes cadires còmodes, una tauleta baixa i preparar aigua o infusió i algun aperitiu. Fixar-nos amb en la temperatura, la llum, l'olor... l'objectiu es sentir-nos a casa, a gust, d'una altre manera és difícil compartir.
- Recollida d'informació: Si pretenem una comunicació bidireccional hem d'eliminar elements que la converteixin en una entrevista de pregunta-resposta. Recollir la informació és bàsic pel seu posterior tractament i ús però anotar tot allò que comparteix la família amb nosaltres pot ésser invasiu. Podem agafar algunes anotacions i després reservar un temps per fer buidatge d'allò que hem compartit. Cal recordar que és, sobretot, un moment relacional i de vincle.

Intxausti (2014, p.69.) en base al seu estudi de camp recull una llista d'efectes positius de les entrevistes quan *“s'utilitzen les seves potencialitats com un moment privilegiat de comunicació on la calma possibilita l'intercanvi.”*:

- Canvis positius en l'estat de l'infant a l'escola.
- Complicitat amb les famílies.
- Reajustament de la mirada de les mestres cap a l'infant, amb les seves conseqüències en el dia a dia.
- L'existència de l'entrevista obliga a focalitzar la mirada en l'infant.
- Al compartir les preocupacions es produeix un efecte relaxant en les famílies.
- Compartir la visió de l'infant que tenen famílies i mestre i per tant enriquir-la.

9. TROBADES GRUPALS

Les trobades o reunions de grup poden ser un moment molt estressant pels docents i per les famílies. Tant uns com les altres es veuen exposats al grup, a les mirades, al judici que pot implicar.

Hem de concebre aquest moment també com un espai relacional. És evident que aquest tipus de reunions solen tenir un caire informatiu, la informació però és una part del tot. Aquesta es pot fer arribar per moltes vies: l'explicació, document escrit, vídeos o altres documentacions audiovisuals. Cal que sigui entenedora i planera i per tant ha d'estar ben preparada i ben comunicada (to de veu, llenguatge, comunicació no verbal...). A més, hem de fer un exercici per tal que arribi a totes les famílies, cercar el recursos necessaris com puguin ser intèrprets (en el cas de famílies de parla estrangera), converses individuals amb qui pensem que no hagi entès alguna cosa...

Quan ens reunim per donar informació generem un moment de comunicació unidireccional. Podríem doncs trobar-nos per compartir informació. Establir una conversa on tu, com a mestre ofereixes la informació i a més escoltes la opinió i la informació que et puguin donar els pares i mares.

Si entenem aquest moment en tota la seva importància relacional caldrà que organitzem bé el temps per oferir sempre un espai d'escolta a les famílies i un moment de conversa distesa.

Serà agradable si preparem l'espai per acollir. Cal pensar bé a on ens situem. Com col·loca'm les cadires, quines cadires oferim... Una bona proposta és disposar els seients en cercle i

situar-nos en una posició igualitària. La temperatura, soroll, aroma... son aspectes a tenir en compte per generar un clima càlid i de benestar. Oferir alguna cosa: tes, galletes, aigua... trenca el gel, facilita un moviment fluid i distès. És important rebre i acomiadar a totes les famílies.

Una opció diferent, vàlida per certes reunions, és la mescla entre reunió lúdica i informativa. De rebuda oferim una berenada informal sense cadires esperem que es vagin formant grupets mentre saludem individualment a cada família. Una vegada hagi arribat tothom els repartim un document amb la informació que volem compartir (concisa i clara) i els demanam que el llegeixin i poc a poc ens anem acostant a cada grupet per conversar amb ells sobre el tema en qüestió.

Una altre proposta és la reunió amb taller o amb dinàmica. Després de compartir la informació podem realitzar un taller o dinàmica que ajudi a assimilar, debatre, vivenciar... la totalitat o una part d'aquesta.

10. TROBADES LÚDIQUES

Reunir-nos pel gaudi de la trobada. Reunir-nos perquè ens volem conèixer, perquè volem saber els uns dels altres, perquè volem compartir moments de plaer. Trobar-nos per fer vincle, sense més i amb tot el que implica.

Organitzar o propiciar des de l'escola moments de reunió amb les famílies, incloent els infants on l'únic objectiu és la trobada en si i el vincle que n'esdevé. Es poden organitzar berenades, excursions, torrades o festes populars. El pretext no és allò important, ho és crear el clima acollidor i fer un oferta sincera de temps i voluntat comunicativa.

11. XERRADES, COMPARTINT CONEIXEMENTS

L'escola no ha de pretendre modificar a les famílies, ni canviar el seu estil de criança però sí pot compartir coneixement. Vincular les famílies des dels seus interessos amb professionals que puguin oferir informació pot ésser una tasca enriquidora per a la relació. Generant, així, espai per compartir i construir coneixements en relació a la criança.

Les xerrades amb experts són una opció interessant, serà bo que siguin xerrades que presentin unes bases o idees pedagògiques, una part vivencial o de dinàmiques i espai per a la discussió grupal.

Les temàtiques d'aquestes xerrades seran sempre que sigui possible fruit de les demandes, interessos o preocupacions expressades per les famílies.

Aquest és un moment en que no s'estableix una relació mestre-pare/mare, però sí una relació pare/mare-escola. Les xerrades comparteixen la mirada del centre, recullen preocupacions familiar i les transformen en informació, donen espai a la confrontació d'idees, visions...

12. JUGUEM JUNTS

La proposta "Juguem junts" consisteix en obrir un o varis dies a l'any l'escola o l'aula en horari no lectiu per tal que els mestres, els infants i les seves famílies comparteixin moments de joc, esbarjo i tertúlia.

En aquesta ocasió l'infant serà guia dels seus pares dins l'espai que tant dominen, li mostrarà materials, jocs, companys, espais... fent-lo partícip de la seva realitat diària. El pare aprofundirà en el coneixement del dia a dia a l'escola, dels materials que hi ha, de les dinàmiques que si donen, comprenent més el projecte i vinculant-se amb l'espai, els altres infants, la resta de famílies i les o els mestres. Els docents podran gaudir d'observar les relacions que esdevenen en aquest moment, mantenir converses disteses amb les famílies i explicar la proposta del centre.

13. DEMANDA DE MATERIAL

Quan des de l'escola requerim un material concret per a un taller o per qualsevol altre motiu, pretenem nodrir-nos de la relació amb les famílies, implicar-les... Ara bé sovint aconseguim el contrari: no totes les famílies compleixen la demanda, moltes ho fan a destemps... Aquestes situacions generen frustració, rebuig i judici. Aquestes emocions són perjudicials per a la relació família-escola i com a conseqüència perjudicials per a la relació infant-escola, com he fet evident a les consideracions inicials.

Cal pensar estratègies per poder seguir nodrint-nos d'allò que els pares i mares ens poden oferir però evitant aquestes situacions.

La proposta que present és, sempre que sigui possible, fer les peticions de material de manera voluntària i demanant-lo per a l'aula i no per el seu fill o filla en concret. Per exemple, si necessitam pots de iogurt per realitzar cert taller, demanarem a les famílies que duguin un

quants pots de iogurt i que els dipositin en una caixa o panera per tal que després els poguem usar tots plegats sense mirar quina família n'ha aportat i quina no.

Entendrem sempre les aportacions de les famílies des de l'agraïment, cada u aporta a l'espai allò que pot o vol, no coneixem les circumstàncies concretes de cada realitat família i no podem jutjar la capacitat d'aportar que té en un moment concret.

14. COMISSIONS DE FEINA

La cura de l'espai és una activitat que implica amor cap al lloc que es cuida. L'escola com tot espai necessita millores, manteniment...

Facilitar vies per tal que les famílies es puguin fer càrrec de certs aspectes d'aquesta cura ajudarà a que si vinculin des de la implicació emocional, allò que hagin fet elles s'ho sentiran especialment seu, la seva empremta quedarà a l'escola.

L'escola pot organitzar jornades concretes de feina envers a una qüestió i convidar a les famílies a participar i a berenar o dinar plegades.

Ara bé, per tal que la implicació sigui real i accessible per el major nombre de famílies es poden posar en pràctica les "comissions de feina".

Les comissions de feina són grups mixtes de famílies i professorat que s'encarreguen de realitzar una o varies tasques, entre ells s'autoorganitzen per poder dur-les a terme. Afegir-se a una comissió serà sempre una qüestió voluntària, feta des del gust i lliure de judici.

És important oferir comissions variades amb tasques de diversos tipus, facilitar canals de comunicació (plafons, sistemes de missatgeria...) i tipus d'organització (disposar de l'espai per la tarda, poder emportar-se material per realitzar alguna tasca a casa...).

15. L'US DE L'ESPAI ESCOLAR FORA DE L'HORARI

Oferir l'espai per xerrades, reunions de les comissions, espais familiar, classes de ioga... genera dins l'espai una nova energia. L'escola ja no és patrimoni exclusiu de mestres i infants, és un espai social per el gaudi de tots els membre de la comunitat.

16. PERÍODE D'ADAPTACIÓ

Menció especial requereix el període d'adaptació. La transcendència de tal moment requeriria un treball apart. Només esmentar que a més de la creació del vincle amb els infants, és també el moment de crear el vincle amb les famílies. Ja hem parlat de com en són d'indissolubles aquests dos vincles.

Hi ha centres on anomenen a aquest moment familiarització. Una cosa familiar és quelcom conegut, proper, que dona confiança... aquest és el moment en que l'espai, els mestres, els companys... passen a ser familiars, part del cercle de relació diària. Que aquest procés sigui planer depèn en gran mesura de la relació de confiança que s'hagi generat entre la família i l'escola.

Cal per tant posar en marxa totes les eines possibles:

- Documents escrits eficaços, que transmeten la informació necessària i generen confiança.
- Reunions grupals que expliquen el funcionament, donen pautes i donen espai a compartir dubtes, pors i incerteses.
- Tutories inicials que encetin un vincle el més sa possible.
- Documentació d'anys anteriors que faciliti comprendre el dia a dia a l'escola o de l'aula nova.
- Trobades lúdiques amb totes les famílies i infants del grup classe.

Hem de tenir en compte que a vegades s'incorporen infants durant el curs. És bo trobar un moment per oferir tota aquesta informació de manera més individual i presentar l'infant i la família al grup per tal que es sentin acollits.

5. CONCLUSIONS I REFLEXIONS FINALS

“La relació família-escola, una mirada respectuosa” té dos focus d’atenció, com el propi títol indica. Per una banda, la relació que s’estableix entre l’àmbit familiar i escolar i, per l’altre la mirada de respecte.

L’escola respectuosa de la que he parlat és aquella que mira tots els elements que la conformen i els hi dóna cabuda, i no qualsevol lloc sinó un que els permeti ésser, aprendre, establir vincles... en definitiva desenvolupar-se. La tasca de vetllar per aquest respecte és del docent.

L’escola ha de respectar l’infant i els seus processos i, necessàriament, la família i els seus processos. Doncs pares i infants són dos elements indissolubles, no respectar o dificultar el desenvolupament d’un dels dos és fer el mateix amb l’altre.

La importància d’aquest vincle recau doncs en la necessitat de generar-lo per tal d’aconseguir l’objectiu comú entre els dos elements relacionats (família-escola): l’infant i el seu benestar. Hem d’aconseguir establir connexions sanes entre els dos microsistemes que ens ocupen.

Cada membre del sistema té un lloc. Des de la mirada sistèmica hem situat a les famílies en un espai prioritari. Són elles qui duen els infants a l’escola qui inicien i permeten que aquesta relació es doni.

Des d’aquí amb l’objectiu comú clar i els llocs en el sistema i les relacions entre microsistemes situades, he proposat un model de relació basat en la coeducació. És a dir, ambdós microsistemes ens escoltem, compartim i treballam plegats.

Per aconseguir l’objectiu serà necessari que la mestra netegi la seva mirada de prejudicis cap a les famílies, accepti i valori el seu paper i el vincle de vida i pertinença que uneix infants i famílies.

Caldrà també que cerqui eines per cuidar la seva mirada i per establir, mantenir i curar la relació amb els pares. Les eines que he proposat parlen de comunicar amb tot l’amplitud de la paraula. Escoltar activament i parlar de del vincle deixant l’ego al marge, sense expectatives, ni exigències. Parlen de facilitar canal i vies d’entrada per fer efectiva, fructífera i planera la inclusió dels pares dins l’escola. Parlen, en definitiva d’una revisió constatat de la pròpia praxis,

de la quotidianitat escolar, caminant cap a una mirada respectuosa i oberta que faciliti la relació i el benestar de tots els membre de la comunitat escolar, ja que, sense benestar, amb dolor o incomoditat, l'evolució, el desenvolupament, s'estanca.

El treball tenia com a objectius per una banda recollir un marc teòric sobre el que es pogués reflexionar damunt la tasca docent envers a les famílies. Consider que els autors proposats i el fil narratiu que es construeix a través d'ells aconseguix despertar la necessitat de repensar la manera de treballar i re-enfocar la mirada.

Per altra banda tenia com a objectiu la creació d'un recull "de propostes versàtils i accessibles per treballar amb les famílies de l'etapa d'educació infantil, entenent-les com a part del sistema escolar des d'una òptica respectuosa i lliure de judicis". Pens que el recull representa un mostra transversal del que es podria fer a l'aula o a l'escola, ofereix opcions i matisos i és adaptable a diversitat de situacions.

El present treball ofereix una pinzellada d'estratègies per afavorir les relacions. En aquesta línia es podria seguir investigant amb mètodes com la facilitació de grups que oferirien estratègies més complexes de resolució de conflictes i de gestió relacional. A la vegada alguna de les propostes fetes com les trobades individuals amb famílies o l'establiment de la relació família-escola durant el període d'adaptació deixen espai a un major aprofundiment i una investigació més exhaustiva.

El treball amb famílies per a mi és un plaer i una font d'aprenentatges immensa. Potser perquè gaudeixo amb el compartir i l'escoltar o tal vegada aquest interès ve determinat pel meu concepte de la infància i el seu desenvolupament.

Tenc la ferma convicció que un infant i per extensió una persona, si no es sent bé, si no es sent segura, actuarà en conseqüència, perjudicant-se o perjudicant als demès. Pens, i amb l'elaboració d'aquest treball ho confirm, que el benestar i les emocions dels infants estan estretament lligades a les de les famílies, per tant, si la família no es sent bé l'infant tampoc. Possiblement és aquesta certesa la que m'empeny a interessar-me per a les famílies, per fer-les sentir a casa, per escoltar-les i per no jutjar-les. No jutjar-les perquè el judici fa mal, però també no jutjar-les perquè, a l'igual que l'infant, cada membre de la família té un bagatge personal que l'empeny a actuar de certa manera.

Com a educadora he après a mirar els infants amb aquesta netedat, sabent que els actes són símptomes dels estats, sabent que no “són” sinó que fan, entenent que tot són processos i que res és estàtic. Aquesta bella mirada d'acceptació que els infants m'han ajudat a aprendre l'he pogut traslladar, a poc a poc a les famílies i ara al camp teòric.

Acompanyar infants o adults, compartir moments i tasca amb altres persones és sempre un exercici d'autoconeixement i d'autoacompanyament. En aquest procés de millora professional el camí passa per mirar-nos, analitzar-nos i conèixer-nos. Si barrejam aquesta tasca introspectiva amb el compartir experiències i informació i amb l'ampliació de coneixements teòrics podrem re-elaborar qualsevol faceta professional cap a la innovació i la millora.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Abad, J. (2006). La escuela como ámbito estético según la pedagogía reggiana. Revista Aula de Infantil, 10-16

Bronfembremer, U. (1987) La ecología del desarrollo humano. Barcelona:Paidós

Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària, i l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears. BOIB núm. 83, de 14 de juny de 2008

Diez, M.C. (2009). Mi escuela sabe a Naranja. Estar y ser en la escuela infantil. Barcelona: Grao

Ferrer, M. i Riera, M. (2015). Relaciones y encuentros con las familias en Educación Infantil. RELADEI. Vol. 4 (2), 27-42

Gallardini, A., Iozelli, S., Davoli, M. i Tognetti, G. (2010). Documentar: afinar els ulls per captar moments. Barcelona: Associació de Mestres Rosa sensat

de la Guardia, R (2007). La relació professorat famílies a l'educació infantil. Guix d'Infantil (35). 31-34.

Hellinger, B. (2001). Ordenes del amor: cursos seleccionados de bert hellinger. Barcelona: Herder.

Hoyuelos, A (2005). La cualidad del espacio-ambiente en la obra pedagógica de Loris Malaguzzi. Territorios de la infancia. Diálogo entre arquitectura y pedagogía, (pp.154- 166). Barcelona: Grao.

Institut d'Estudis Catalans (2016) Diccionari de L'Institut d'Estudis Catalans. Recuperat de <https://mdlc.iec.cat/>

Llei Orgànica 8/2013, del 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa. BOE n.295 del 10 de desembre de 2013

Perellada C. (2008). Familia y escuela ¿se invaden, se necesitan...?. Cuadernos de pedagogía. (378). 46-51

Riera Jaume, M^a A, (2005). El espacio-ambiente en las escuelas de Reggio Emilia. Indivisa: Boletín de estudios e investigación, , nº Extra 3, 27-36.

Ritscher, P. (2013). Escola Slow. Pedagogia del quotidià. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat

Rosenberg, M. (2006). Comunicación no violenta. Un lenguaje de vida. Buenos Aires: Gran Aldea Editores.

Travesset, M. (2007). La pedagogia sistèmica; fundamentos y practica. Barcelona:Graó.

XXIII encontre de Consells Escolars Autònoms i de l'Estat VVAA. (2014) Las relaciones entre familia y escuela.. Santander: Consejo Escolar del Estado. Recuperat de <https://www.mecd.gob.es>